

Posudek na diplomovou práci

Jarmila Vařeková
Slovesný vid v řečtině (se zaměřením na problematiku futura)
FF UK Praha, leden 2008

Jarmila Vařeková se ve své práci věnuje výkladu morfologické kategorie vidu, a to jak obecně, tak konkrétně ve staré řečtině. Ačkoli, jak uvádí na str. 4, bylo problematice vidu v indoevropských jazycích a ve starořečtině věnováno již nesčetně studií, považuji výběr tohoto tématu za zcela náležitý; zejména se mi zdá velmi vhodné, aby se problematice vidu dále věnovali badatelé ze slovanského prostředí, kteří mohou mít díky svému jazyku jakési „přirozené pochopení“ pro tuto kategorii a její oddělení od kategorie času.

Diplomandka prokázala ve svém zpracování látky podle mého názoru velký vědecký potenciál; ve spleťtité látce se dobře orientuje, přistupuje k ní originálně a kriticky, ale nikoli a každou cenu, užívá přesnou, ale zároveň zcela srozumitelnou terminologii a vůbec má mimořádnou schopnost vykládat i komplikované záležitosti stručně a jasně a svůj výklad dobře strukturovat. Tato pozitiva se nejvíce projevují již v obzvláště zdařilé první kapitole práce (str. 3-17), která pojednává o kategorii vidu obecně.

Vytknout by zde snad bylo možné nešikovné číslování podkapitol této kapitoly (chybí bod 1.1); bez komentáře ponechává diplomandka pro mne obtížně srozumitelnou definici *Encyklopedického slovníku češtiny* na str. 7 (co znamená „netemporální časová dimenze“?); na str. 9 mi nepřipadá příliš přesvědčivá možnost vyjádřit vid v češtině pomocí adverbii (jmenovaná adverbia se mohou vázat s dokonavými i nedokonavými slovesy a vid celé vazby je zcela závislý na vidu slovesného tvaru). To jsou však jen naprosté drobnosti, celkově považuji zpracování této kapitoly za vynikající.

Druhá kapitola (str. 17-58) je pak věnována kategorii vidu ve starořečtině. Z ní je třeba speciálně vyjmout podkapitolu 2.5 (str. 33-51), která se zabývá problematikou futura, jež má stát – jak napovídá název – v ohnisku celé práce. V pasážích týkajících se vidu jiných než futurálních tvarů jsou užity příklady čerpané výhradně z gramatik či jiné sekundární literatury. Tato praxe je sice velice ošemetná, neboť v gramatikách bývají příklady často voleny účelově a málo vypovídají o skutečném stavu, v dané části práce však asi nebylo možné postupovat jinak: excerpovat příklady ilustrující dostatečně vidovou hodnotu všech starořeckých slovesných tvarů by byla bezpochyby práce na celý život. Ve stěžejních pasážích týkajících se starořeckého futura bych však přece jen ocenila rozsáhlejší práci s primárním materiálem: excerpovány byly pouze příklady pro pasivní futurum, a ani ty v nepřilíš velkém rozsahu. Při výkladu futura aktivního a mediálního pak nezbyvá čtenáři než vývodům diplomandky či jejích zdrojů zkrátka věřit.

Určité pochybnosti ve mně budí i komentáře k jednotlivým excerpovaným příkladům pasivního futura (str. 43-49); v jejich většině diplomandka konstatuje, že je možné pasivní futurum interpretovat perfektivně i imperfektivně. Ovšem fakt, že je lze do češtiny přeložit obojím způsobem, lépe řečeno že podle kontextu neumíme jednoznačně rozhodnout, zda se mají překládat tak, či onak, neznamená, že by je řečtí mluvčí jako vidově jednoznačné nechápali. S jednotlivými komentáři pak jakoby nesouhlasil závěr diplomandky – pro mě osobně správný –, že „doklady ukazují, že futurum pasivní má perfektivní vidový význam“ (str. 49). Škoda také, že je příslušný odstavec, který by měl být v celé práci vlastně nejvýznamnější, v textu tak nenápadný.

Diplomandka se podle svých vlastních slov (str. 58) opírá v celé práci o metody obecné jazykovědy a příliš se nepouští do historického výkladu o vidu indoevropském. Domnívám se ale, že by přece jen větší orientace na historickou jazykovědu byla v daném případě přínosem. V průběhu celé práce diplomandka na otázku praindoevropského vidu nepřímou naráží – zejména pak v pasážích o původu futura. V této souvislosti bych doporučovala pozornosti práci Heleny Kurzové *From Indo-European to Latin. The Evolution of a Morphosyntactic Type* (Amsterdam – Philadelphia 1993), v níž mimo jiné buduje dnes široce uznávanou teorii praindoevropského slovesného systému založeného na opozici sloves „aktivních“ a „neaktivních“, a dále pak úvod k *Lexicon der indogermanischen Verben* (H. Rix et alii, Wiesbaden 2001²), díky němuž je možné si ujasnit povahu slovesných kmenů, v daném případě otázku, které tvary jsou primární, zděděné (např. desiderativa: nelze tedy, pokud jsou – což je pravděpodobné – základem *s*-futura, odvozovat tato futura od příslušného přítomného kmene, což diplomandka správně sama zpochybňuje), a které tvary sekundární, odvozené (např. futurum od perfektního kmene), u kterých tvarů je tedy vhodné hledat vlastní vidovou hodnotu, a u kterých naopak předpokládat její převzetí od tvarů fundujících.

Po formální stránce je práce zpracována pěkně. Občasné chybějící čárky ve větách a na dvou místech ponechání nedoplněného vnitřního odkazu (str. 35 a 38) sice svědčí o jistém spěchu, s nímž diplomandka svou práci dokončovala, celkově to však nic neubírá na kvalitě předložené diplomové práce, kterou považuji za velice dobrý podklad k obhajobě.

V Praze dne 12. ledna 2008

Mgr. Lucie Pultrová, Ph.D.